

**LIETUVOS VYRIAUSIOJO ARCHYVARO TARNYBOS
2021 METŲ VEIKLOS ATASKAITA**

2022
Vilnius

VADOVO ŽODIS

2021-ieji – neeiliniai metai, žymintys šimtą metų nuo pirmojo valstybės archyvo įkūrimo Lietuvos Respublikoje. Siekiant paminėti šią sukaktį, 2021-ieji metai Lietuvos Respublikos Seimo 2019 m. spalio 15 d. nutarimu Nr. XIII-2472 „Dėl 2021 metų paskelbimo Archyvų metais“ buvo paskelbti Archyvų metais. Nuo 1921-ųjų spalio 19-osios, kai tuometis Lietuvos Respublikos švietimo ministras Kazys Bizauskas patvirtino Centralinio valstybės archyvo statutą, iki šių dienų valstybės archyvai patyrė nemažai pertvarkų, reorganizacijų, buvo priskiriami tai vienai, tai kitai valstybės valdymo sričiai, tačiau esminė jų funkcija ir pagrindinė paskirtis per šimtą metų nepasikeitė – jie buvo, tebėra ir bus valstybės dokumentinio paveldo saugotojai ir skleidėjai.

Į 2021-uosius metus valstybės archyvai žengė pristatydami naują logotipą. Moderni A raidė, tarsi sudaryta iš atskirų lapų sluoksnių, simbolizuoja archyvavimo procesą ir modernėjančius archyvus, tačiau jos koloritas primena senų dokumentų spalvą, atliepiančią praeitį. A raidės kojelės – tvirto pagrindo ir stabilumo simbolis. Būtent taip matydami save pakvietėme visuomenę būti kartu bei tyrinėti valstybės archyvuose saugomus dokumentus. Priemonių ir veiklų tam būta itin daug: Lietuvos vyriausiojo archyvaro tarnyba (toliau – LVAT) ir valstybės archyvai organizavo Archyvų metų minėjimo veiklas pagal Archyvų metų minėjimo 2021 metais planą, patvirtintą Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020 m. birželio 10 d. nutarimu Nr. 592 „Dėl Archyvų metų minėjimo 2021 metais plano patvirtinimo“, akcentuodami archyvų, kaip atminties institucijų, svarbą visuomenei ir valstybei.

2021-aisiais buvo sukurtas ir visuomenei pristatytas dokumentinis filmas „Atminties teritorijos“, kuriame pasakojama valstybės archyvų istorija. Didelio visuomenės dėmesio sulaukė šią tematiką tęsiantis dešimties televizijos laidų ciklas „Praeitį ateičiai“. 2021 m. LVAT suorganizavo net tris įvairių formatų diskusijas: apskritojo stalo diskusiją „Privatūs archyvai: komplektavimo strategijos ir sklaida“, tarptautinę mokslinę konferenciją, skirtą kitose šalyse saugomų su Lietuva susijusių dokumentų identifikavimo, prieinamumo ir sklaidos klausimams, ir Lietuvos Respublikos Prezidentūroje vykusį „Archyvų forumą“.

Archyvų metų minėjimą pradėjome Archyvų metų minėjimo atidarymo renginiu, vykusiu sausio 14 d. Vilniaus Rotušėje, kurį buvo galima stebėti tiesioginės transliacijos metu, bei uždarėme juos spalio 19 d. Lietuvos Respublikos Seimo lankytojų centre, iškilmingu Archyvų metų uždarymo renginiu. Archyvų metų pradžią ir pabaigą akcentavo vertingiausia šalies dokumentinį paveldą atskleidžianti paroda „Archyvai – praeitis ateičiai“, kurioje buvo eksponuojami valstybės archyvuose saugomų dokumentų originalai. Pirmoje parodos dalyje buvo galima išvysti menininkų sukurtą šviesos instaliaciją, kurioje akcentuojama tautos dokumentinio paveldo svarba kuriant asmeninius ir kolektyvinius prisiminimus bei archyvų vaidmuo įprasminant praeitį ir fiksuojant dabartį ateities kartoms. Šviesos instaliacija priminė labirintą, kviečiantį paklaidžioti erdvėje tik tam, kad radę kelią iš labirinto išeitume jau kitokie. Antroji parodos dalis skirta archyvų raidai ir unikalumui atskleisti. Čia buvo galima rasti atsakymus į klausimus, kodėl valstybės archyvų yra devyni, kokią savo šeimos, šalies ar vietovės informaciją galima rasti kiekviename iš jų ir kokias dar, be dokumentų saugojimo, funkcijas atlieka valstybės archyvai. Parodą mėnesį laiko iki Archyvų metų minėjimo uždarymo Lietuvos Respublikos Seimo lankytojų centre buvo galima lankyti visiems norintiems tiek individualiai, tiek grupėmis, o jos turinį pastariesiems pristatė valstybės archyvų sistemos darbuotojai.

Išleistame leidinyje „Praeitį ateičiai“ buvo atnaujinta informacija apie valstybės archyvus ir saugomą dokumentinį paveldą.

Ataskaitiniais 2021 m. Lietuvos valstybinės archyvų sistemos įstaigos tęsė Lietuvos Respublikos istorijai svarbių datų paminėjimą. Siekdami paminėti Lietuvos totorių istorijos ir kultūros 700-ąsias metines, Lietuvos valstybės pripažinimo de jure 100-ąsias metines, Lietuvos ir Šveicarijos diplomatinių santykių 100-ąsias metines, kardinolo Vincento Sladkevičiaus metus bei iškilių mūsų tautos asmenybių – pirmojo lietuvių pianisto ir pedagogo Igno Prielgausko 150-ąsias gimimo metines, Lietuvos Nepriklausomybės Akto signataro, diplomato, istoriko, visuomenininko Petro Klimo 130-ąsias gimimo metines, kompozitoriaus ir varpininko Viktoro Kuprevičiaus 120-ąsias gimimo metines, Lietuvos visuomenės veikėjos, pedagogės, publicistės, Lietuvos Respublikos III Seimo narės Stefanijos Ladigienės 120-ąsias gimimo metines, kunigo, teologo, teologijos licenciato, ateitininko, visuomenės veikėjo ir intelektualo Vaclovo Aliulio 100-ąsias gimimo metines, rezistento, rašytojo Liudo Dambrausko 100-ąsias

gimimo metines, iškilaus laisvės kovotojo Juozo Lukšos-Daumanto 100-ąsias gimimo metines, filologijos mokslų daktaro profesoriaus Vytauto Sirtauto 100-ąsias gimimo metines ir signataro Vytenio Povilo Andriukaičio 70-ąsias gimimo metines, valstybės archyvai surengė virtualias parodas.

Savo šviečiamąja ir edukacine veikla valstybės archyvai dar kartą parodė, kad yra aktyvūs dokumentinio paveldo puoselėtojai, pagrįstai pelnę Lietuvos ir užsienio atminties institucijų pasitikėjimą. Valstybės archyvai nuolat ieško ir geba atrasti naujų saugomo Nacionalinio dokumentų fondo (toliau – NDF) sklaidos ir informacijos pateikimo būdų, rengdami kultūrinės edukacijos veiklas, parodas bei virtualias parodas ar vizualines instaliacijas.

Nuo 2021 m. Valstybės archyvai pradėjo rengti parodas miestų ir miestelių viešosiose erdvėse. Inicijatyva „Archyvas miestui“ buvo pristatyta Kauno, Marijampolės, Vilniaus ir Alytaus miesto svečiams ir gyventojams. Paroda „Praeitį ateičiai“ apkeliavo Vilniaus, Kauno, Šiaulių, Telšių, Klaipėdos geležinkelio stotis, buvo eksponuojama Vilniaus savivaldybėje, Lietuvos Respublikos Seimo lankytojų centre, Vilniaus universiteto Mokslinės komunikacijos ir informacijos centre. Parodos pristatytos ir anonsuotos viešajame Vilniaus ir Kauno transporte, ekranuose viešosiose erdvėse. Pradinių klasių mokiniams archyvaro profesija buvo pristatyta interaktyvaus žaidimo pagalba.

Covid-19 pandemija ir karantino režimas paveikė ir valstybės archyvų sektorių. Galime pasidžiaugti, kad valstybės archyvai tinkamai įvertino pakitusias aplinkybes, pasirengė ir sėkmingai prisitaikė prie pokyčių – dalis darbų buvo perskirstyti ir atlikti nuotoliniu būdu, dėmesys sutelktas į veiklas, kurias buvo galima stiprinti šiuo laikotarpiu: Elektroninio archyvo informacinėje sistemoje (toliau – EAIS) ir Informacinėje sistemoje e-kinas (toliau - E-kinas) buvo sukurta žymiai daugiau aprašų, nei paprastai planuojama, paskelbta kur kas daugiau pranešimų socialiniuose tinkluose ir interneto portaluose, todėl sulaukta ir gerokai daugiau peržiūrų; karantino metu edukacinės veiklos ir dokumentų parodos perkeltos į virtualią erdvę, nepaisant to, itin didelio visuomenės dėmesio ir susidomėjimo sulaukė ir parodos bei ekspozicijos, organizuotos viešose erdvėse įvairiuose miestuose.

Valstybinei archyvų sistemai vis dar aktuali ir archyvų pastatų bei juose įrengtų dokumentų saugyklų renovacijos problema, kad reikšmingiausias valstybės dokumentinis paveldas būtų saugomas pagal teisės aktuose nustatytus dokumentų saugojimo reikalavimus. Šiuo metu valstybės archyvų saugyklų, atitinkančių dokumentų saugojimo reikalavimus, ploto dalis, lyginant su visų saugyklų plotu, yra tik 52,23 proc. Saugyklų būklė buvo gerinama pagal galimybes, skiriant finansavimą jų remontui ar jų gerinimui (Kaunas, Tauragė, Klaipėda, Telšiai, Vilnius) bei trūkstamos saugyklose įrangos įsigyjimui (Alytus, Klaipėda).

2021 m. buvo sklandžiai tęsiami naujo archyvų komplekso pastato Vilniuje, O. Milašiaus g. 23, statybos darbai, kuriuos užbaigti planuojama 2023 m. Tikimasi, kad naujasis archyvo pastatas, kurio bendras plotas 6892 m², dokumentų saugyklų plotas – 4616 m², viešoji zona – 1100 m², patenkins iš valstybinių institucijų perimtų dokumentų saugojimo poreikį. 2021 m. investicijų projekto „Archyvų komplekso pastato Vilniuje, O. Milašiaus g. 23, statyba“ įgyvendinimas buvo 43,55 proc. (pastatytas pats pastatas, įrengta dalis inžinerinių sistemų). Pažymėtina, jog gavus papildomą finansavimą, buvo atlikti ir visi papildomai suplanuoti statybų darbai, leidę užtikrinti nenutraukiamus darbus ir kiek įmanoma efektyviai naudojant valstybės asignavimus šiam projektui. Viso šio archyvų komplekso statybos darbų per 2021 m. buvo atlikta už daugiau nei 2,3 mln. eurų.

Galime pasidžiaugti dėl įgyvendintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės politinių sprendimų, kurių dėka viso kultūros sektoriaus, taigi ir valstybės archyvų kultūros darbuotojų, darbo užmokestis 2021 m. didėjo, tačiau, kaip ir ankstesniais metais, dėl pokyčių valstybės tarnyboje bei itin nedidelio ir iš esmės nekitusio valstybės tarnautojų darbo užmokesčio fondo, nepaisant visų dedamų pastangų, valstybės archyvai susiduria su vis didesne darbuotojų kaita. Darbo užmokestis, kurį galime pasiūlyti mūsų sistemos valstybės tarnautojams, darbuotojams, dirbantiems pagal darbo sutartis, ir kultūros darbuotojams, nemotyvuoja patyrusių valstybės archyvų darbuotojų, kaip ir nesudaro galimybių į valstybinės archyvų sistemos darbuotojų gretas pritraukti kompetentingų darbuotojų ar paskatinti čia įsidarbinti jaunus darbuotojus, kuriems būtų galima perduoti sukauptas žinias ir patirtį. Tad ateinantiems periodams, vertinant būsimus poreikius, laukia nemenkas iššūkis – papildyti valstybinės archyvų sistemos darbuotojų gretas profesionaliais archyvarais bei kitų profesijų ekspertais ar specialistais.

Apibendrinti LVAT ir valstybės archyvų veiklos rezultatai bei pasiekti tikslai rodo, kad nepaisant sudėtingo laikotarpio dėl Covid-19 pandemijos, 2021 m. suplanuoti darbai atlikti, beveik visos veiklos kriterijų planuotos reikšmės pasiektos, o kai kurios dėl perorganizuotų veiklų - ir smarkiai viršytos. Nepaisant ribotų išteklių ir Covid-19 pandemijos sukeltų iššūkių, kuriuos teko spręsti ieškant veiksmingiausių sprendimų, 2021 metais valstybinės archyvų sistemos įstaigoms pavyko pasiekti gerų veiklos rezultatų.

I SKYRIUS STRATEGINIO VEIKLOS PLANO ĮGYVENDINIMAS

PIRMASIS SKIRSNIS KONTEKSTO (APLINKOS) ANALIZĖ

Įvairėjančio skaitmeninio turinio saugojimo sprendimų ir būdų ieška – viena prioritetinių nacionalinių archyvų ir susijusių institucijų veiklos sričių. Tai rodo ir Europos infrastruktūros tinklų (angl. *Connecting Europe Facility, CEF*) įsitraukimas į skaitmeninio archyvavimo veiklas. Skaitmeninio turinio, fiksuojamo informacinių sistemų, socialinių tinklų ar kt. priemonėmis, saugojimo naujų būdų paieška yra ir vienas LVAT veiklos prioritetų. LVAT ataskaitiniais metais itin aktyviai dalyvavo keičiant įstatyminių reglamentavimą, kad būtų sukurtas teisinis pagrindas ir sudarytos infrastruktūros galimybės, leidžiančios valstybės archyvams istorinių ir kitų tyrimų tikslais pradėti kaupti informacinių sistemų duomenis (2021 m. gruodžio 8 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybė (toliau – LRV) pritarė Lietuvos Respublikos dokumentų ir archyvų įstatymo pakeitimui).

LVAT 2021 m. pradžioje teikė tris iššūkius *GovTech* iššūkių serijai 3.0. Iššūkis „Kaip efektyviai istorinių ir kitų tyrimų tikslais į valstybės archyvus perimti registrų, valstybės informacinių sistemų duomenis?“ buvo atrinktas (informacija ir internetu: <https://govtechlab.lt/govtech-challenges/>) ir pateiktas viešai rinkos konsultacijai. Tokį iššūkį ėmėsi spręsti Portugalijos informacinių technologijų įmonė „Keep Solutions“ (<https://govtechlab.lt/govtech-challenge-solvers/>). Vykdamas *GovTech* formato veiklas, su įmone „Keep Solutions“ buvo suderinta, kad LVAT pateikus prieigą prie konkrečios informacinės sistemos, įmonės „Keep Solutions“ atstovai pademonstruos įrankius, skirtus informacinių sistemų duomenų paketų sudarymui, perdavimui saugoti į valstybės archyvus ir šių duomenų peržiūrai. Minėtai įmonei buvo pateikta Klaipėdos miesto savivaldybės administracijos valdomos informacinės sistemos duomenų kopija ir minėti įrankiai buvo pademonstruoti, pateikta jų aprašomoji informacija bei sudaryta galimybė juos išbandyti LVAT informacinių technologijų specialistams (ekspertams). Svarbu, kad nurodyto pobūdžio įrankius numatoma sukurti ir taikyti ir Lietuvoje perimant duomenis iš registrų, valstybės informacinių sistemų. Tokiu būdu įgyta daugiau patirties ir išbandyti ne vienos šalies nacionalinio archyvo naudojami atviro kodo pagrindu sukurti įrankiai, tokie kaip *RODA*, *RODA-in*, *Database Preservation Toolkit (DBPTK)*¹. Kartu buvo įsigytos paslaugos, kurias teikiant sukurta EAIS modernizavimo techninė specifikacija ir reikalavimai duomenų perdavimo paketams.

Informacinių sistemų naudojimas įstaigoms vykdamas funkcijas – efektyvus informacijos, ypač skaitmeninės formos, valdymo elementas. Įstaigos, neturinčios dokumentų valdymo sistemų, patiria įvairių administracinių nepatogumų (negali sudaryti didesnio kiekio elektroninių dokumentų ar įrašų, stokoja infrastruktūros skaitmeninės kilmės ar suskaitmenintiems dokumentams saugoti). LVAT bendradarbiavo su Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija ir Informatikos ir ryšių departamentu prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos (toliau – IRD) dėl kuriamos Dokumentų valdymo bendrosios informacinės sistemos, kartu su IRD atliko viešojo sektoriaus įstaigų apklausą apie įstaigų turimas dokumentų valdymo sistemas ir dokumentų valdymo efektyvumą. Ši veiklos sritis susijusi ir su Strateginio valdymo metodikos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2021 m. balandžio 28 d. nutarimu Nr. 292 „Dėl Lietuvos Respublikos strateginio valdymo įstatymo, Lietuvos Respublikos regioninės plėtros įstatymo 4 straipsnio 3 ir 5 dalių, 7 straipsnio 1 ir 4 dalių ir Lietuvos Respublikos biudžeto sandaros

¹ <https://ec.europa.eu/cefdigital/wiki/display/CEFDIGITAL/Sample+Software+Portfolio>

įstatymo 14¹ straipsnio 3 dalies įgyvendinimo“, 211.11.2 papunktyje LVAT pavesta funkcija vykdyti LRV pavaldžių ir (ar) atskaitingų įstaigų dokumentų valdymo veiklos efektyvumo rodiklių stebėseną.

Įsigaliojus Lietuvos Respublikos strateginio planavimo įstatymui, LVAT bendradarbiavo su Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija rengiant „Lietuvos diasporos politikos strateginių gairių „Globali Lietuva“ 2022-2030 m.“ projektą ir Lietuvos Respublikos kultūros ministerija rengiant „2021–2030 m. Kultūros ir kūrybingumo plėtros programos“ projektą. Buvo pateikti siūlymai ir dėl LRV programos, tokiu būdu aktyviai įsitraukiant į konkrečios srities politikos formavimo procesus ir užtikrinant darnią įvairių valstybės valdymo sričių plėtrą.

Lietuvos valstybinės archyvų sistemos įstaigos, net ir veikdamos įvesto karantino sąlygomis, siekė atliepti vartotojų poreikius. Padidėjo suteikiamų administracinių paslaugų skaičius, daugiau informacijos apie saugomus dokumentus buvo teikiama elektroninėmis priemonėmis per Integralią administracinių paslaugų sistemą (I@PS) ir pagal rašytinius prašymus. 2021 m. asmenims buvo suteikta 98700 administracinių paslaugų (pagal poreikį rengtos įvairių sričių pažymos, patvirtinančios juridinius faktus iš valstybės archyve saugomų dokumentų (darbo stažo, pilietybės, žemės nuosavybės ir eilė kitų temų), teiktos dokumentų kopijos ir pan.). Negalint visa apimtimi vykdyti edukacinių veiklų, daugiau skaitmeninio turinio buvo skelbiama Lietuvos archyvų virtualių parodų portale <https://virtualios-parodos.archyvai.lt/lt>, socialinių tinklų paskyrose.

Per ataskaitinius metus baigtos kurti naujos paslaugos, vykdamas du ES struktūrinių fondų lėšomis finansuojamus projektus. LVAT įgyvendinto projekto „Elektroninės paslaugos „E AIS skaitmeninė skaitykla“ sukūrimas“ metu sukurtos naujos paslaugos: „Skaitmeninė skaitykla“, „Genealogija“ ir „Asmenvardžių archyvas“. Jos prieinamos svetainėje <https://eais.archyvai.lt/>. Lietuvos centrinio valstybės archyvo įgyvendinto projekto „Informacinės sistemos E-kinas modernizavimas ir plėtra“ metu buvo sukurtos šešios naujos ir modernizuotos dvi esamos elektroninės paslaugos: gauti autorių turtinių teisių turėtojo/administratoriaus leidimą naudoti (nauja paslauga); užsakyti ir gauti stop kadro skaitmeninę nuotrauką (nauja paslauga); surengti virtualią parodą/kolekciją (nauja paslauga); vykdyti filmų paiešką interaktyviame žemėlapyje (nauja paslauga); vykdyti filmų paiešką interaktyviame istorijos kalendoriuje (nauja paslauga); kinas tiesiogiai (nauja paslauga); užsakyti ir gauti aukštos raiškos skaitmeninę kopiją (modernizuota paslauga); sukurti asmeninę galeriją (modernizuota paslauga). Šios paslaugos prieinamos svetainėje: <https://www.e-kinas.lt/>.

ANTRASIS SKIRSNIS STRATEGINIŲ TIKSLŲ ĮGYVENDINIMAS

1 strateginis tikslas: <i>Valstybės archyvuose išsaugoti NDF dokumentus ir visuomenei reikšmingą skaitmeninį turinį bei taikant naujus dokumentinio paveldo kaupimo ir saugojimo būdus užtikrinti jų prieinamumą.</i>					
1 lentelė. <i>Strateginį tikslą įgyvendinančios programos ir Lietuvos Respublikos atitinkamų metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatyme patvirtintų asignavimų panaudojimas</i>					
Programos kodas	Programos pavadinimas	Asignavimų panaudojimas (tūkst. Eur)			
		Asignavimų planas	Asignavimų planas, įskaitant patikslinimus ataskaitiniam laikotarpiui	Panaudota asignavimų	Panaudota asignavimų nuo asignavimų, nurodytų asignavimų plane, įskaitant patikslinimus ataskaitiniam laikotarpiui, dalis (proc.)
1	2	3	4	5	6
01.02	Nacionalinio dokumentų fondo administravimas	8939,0	9739,0*	9639,36	98,98
01.03	Valstybės perduotos savivaldybėms priskirtų archyvinių dokumentų tvarkymo funkcijos vykdymo koordinavimas	1567,0	1567,0	1560,87	99,61
<i>Iš jų ES ir kita tarptautinė finansinė parama</i>		0	0	0	0

*– patikslintame plane asignavimai padidėjo 9,85 proc. (800 tūkst. Eur) dėl papildomai skirtų lėšų investicijai projektui „Archyvų komplekso pastato Vilniuje, O. Milašiaus g. 23, statyba“ įgyvendinti (2021 m. birželio 22 d. Lietuvos Respublikos 2021 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo Nr. XIV-102 preambulės, 1, 2, 3, 9, 10, 11, 14, 20 straipsnių ir 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 priedų pakeitimo įstatymas Nr. XIV-430).

Strateginis tikslas apima valstybinės archyvų sistemos įstaigoms pavestas funkcijas dokumentų ir archyvų valdymo ir naudojimo srityje bei teisės aktų, reglamentuojančių viešojo sektoriaus organizacijose saugomo Nacionalinio dokumentų fondo dokumentų valdymą, veiksmingumą.

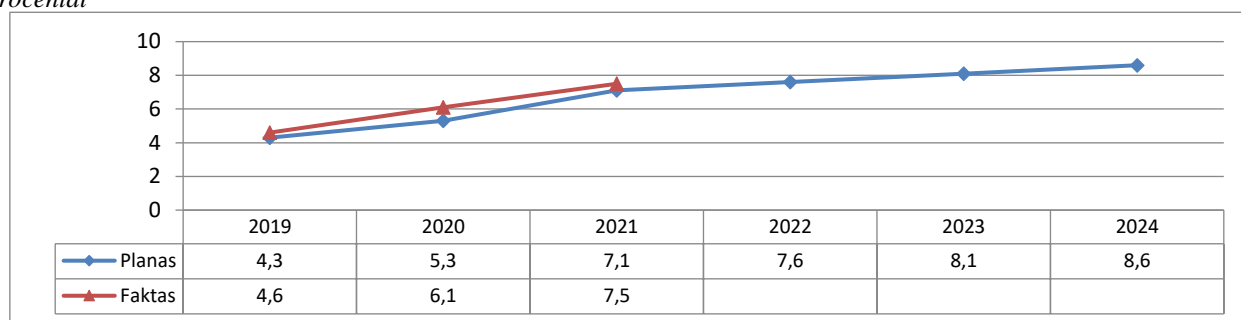
Strateginiams tikslui pasiekti buvo vykdomos dvi programos:

- 01-02 programa „Nacionalinio dokumentų fondo administravimas“;
- 01-03 programa „Valstybės perduotos savivaldybėms priskirtų archyvinų dokumentų tvarkymo funkcijos vykdymo koordinavimas“.

Strateginio tikslo pažangai matuoti nustatyti du efekto vertinimo kriterijai, kurie 2021 m. buvo pasiekti:

- **E-01-01** Informacijos EAIS ir e-kinas apie valstybės archyvuose saugomus dokumentus kiekio pokytis (procentai). Planuota reikšmė – 7,1, pasiekta reikšmė – 7,5.

1 grafikas. E-01-01 Informacijos EAIS ir E-kinas apie valstybės archyvuose saugomus dokumentus kiekio pokytis, procentai

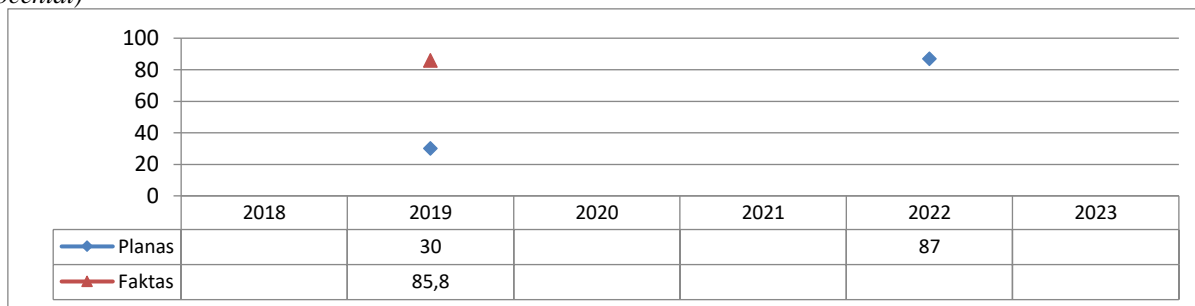

Duomenų šaltinis: valstybės archyvų ataskaitiniai duomenys.

2019–2021 m. efekto vertinimo kriterijaus E-01-01 planuota reikšmė buvo pasiekta. Vis didesnis EAIS pateiktų aprašų skaičius (2021 m. aprašų sukurta 0,4 proc. daugiau, nei planuota) leido vartotojams ne tik atlikti valstybės archyvuose saugomų dokumentų aprašų paiešką, bet ir naudojantis Integralia administracinių paslaugų sistema (I@PS) internetu užsakyti bylas į valstybės archyvų skaityklas. EAIS priemonėmis prieinamų aprašų kiekio didėjimas prisideda prie kokybiškesnių ir patogesnių valstybės archyvų paslaugų teikimo. Šiuo metu EAIS iš viso skelbiama 23749 vnt. fondo lygmens, 47901 vnt. apyrašo lygmens ir 748966 vnt. apskaitos vieneto (bylos) lygmens aprašai, informacinėje sistemoje e-kinas – 4474 apskaitos vieneto lygmens aprašai. Taigi vartotojams EAIS priemonėmis ir informacinėje sistemoje E-kinas prieinama informacija apie visus archyvuose saugomus fondus, 91,3 proc. informacijos apie archyvų turimus apyrašus ir 6,9 proc. – apie saugomus apskaitos vienetus EAIS (kita informacija prieinama tik atvykus į archyvą).

- **E-01-02** Asmenų, besinaudojančių archyvų paslaugomis ir teigiamai vertinančių archyvų paslaugas, dalis (procentai).

2 grafikas. E-01-02 Asmenų, besinaudojančių archyvų paslaugomis ir teigiamai vertinančių archyvų paslaugas, dalis (procentai)

Duomenų šaltinis: Lietuvos vyriausiojo archyvaro tarnybos atliktos apklausos duomenys.

2021 m. asmenų, besinaudojančių valstybės archyvų paslaugomis, apklausa nebuvo atliekama, kadangi ji atliekama kas trejus metus (paskutinį kartą vartotojų apklausa buvo atlikta 2019 m., planuojama atlikti 2022 m.).

2021 M. PASIEKTI VEIKLOS REZULTATAI IR SVARBIAUSI ATLIKTI DARBAI

- Veiklos prioritetų įgyvendinimas:

Įgyvendinant pirmąjį veiklos prioritetą „Kaupti NDF dokumentus ir skaitmeninti turinį bei užtikrinti interaktyvios prieigos prie jų plėtrą“, prisidėta prie Lietuvos Respublikos kultūros ministro valdymo srities 2 veiklos prioriteto „Kultūros paslaugų prieinamumo ir kokybės didinimas“ įgyvendinimo:

- E AIS ir informacinės sistemos E-kinas priemonėmis rengti ir naujai publikuoti valstybės archyvuose saugomų dokumentų aprašai.

- Baigti įgyvendinti Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšomis bendrai finansuojami projektai „Elektroninės paslaugos „E AIS skaitmeninė skaitykla“ sukūrimas“ ir „Informacinės sistemos E-kinas modernizavimas ir plėtra“.

- Dokumentai, suskaitmeninti valstybės archyvams vykdant metinius planus bei LVAT vykdant projektą „Elektroninės paslaugos „E AIS skaitmeninė skaitykla“ sukūrimas“, planuota apimtimi buvo perkelti į modernizuotą E AIS ir buvo pasirengta teikti naujas paslaugas. Projekto metu buvo suskaitmeninti 7875 apskaitos vienetai 2021 m. pabaigoje buvo įkelti į E AIS viešai prieigai (pastaba – vartotojai internetu prie tokių vienetų gali prieiti tik nuo 2022-01-01) Kiti suskaitmeninti dokumentai bus keliami nuosekliai 2022 m. ir vėlesniais metais.

- Atlikti techninio pasirengimo informacinių sistemų įrašų ilgalaikiam išsaugojimui ir perdavimui į valstybės archyvus darbai (buvo tęsiamos 2020 m. pradėtos veiklos ir 2021 m. parengta techninė specifikacija bei reikalavimai paketų sukūrimui), taip pat buvo parengta ir pateikta paraiška projektui „Informacinių sistemų ir registrų įrašų ilgalaikio išsaugojimo ir perdavimo į valstybės archyvus sukūrimas“, finansuojamam Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo fondo (RRF) lėšomis, įgyvendinti, kurio metu būtų modernizuota E AIS.

- Buvo patvirtinta 11 teisės aktų, iš jų 2 (dviem) sukurtas naujas teisinis reglamentavimas, kiti teisės aktai – teisės aktų pakeitimai arba teisės aktai, kurie kasmet rengiami įgyvendinant įstatyminį reglamentavimą.

Įgyvendinant antrąjį veiklos prioritetą „Stiprinti tautinę savimonę ir bendruomeniškumą pasitelkiant valstybės archyvų saugomus dokumentus ir skaitmeninį turinį“, prisidėta prie Lietuvos Respublikos kultūros ministro valdymo srities veiklos 3 prioriteto „Kūrybingos asmenybės ugdymas kultūros ir meno priemonėmis, kuriant darnią pilietinę visuomenę“ įgyvendinimo:

- Įvykdytos visos Archyvų metų minėjimo veiklos, numatytos Archyvų metų minėjimo 2021 metais plane, patvirtintame LRV nutarimu (2021 m. sausio 14 d. įvyko Archyvų metų atidarymo renginys, 2021 m. gegužės 21 d. organizuota apskritojo stalo diskusija „Privatūs archyvai – komplektavimo strategijos ir sklaida“, 2021 m. birželio 18 d. Lietuvos Respublikos Prezidentūroje surengtas Archyvų forumas, 2021 m. rugsėjo 21–22 d. surengta tarptautinė mokslinė konferencija „Išblaškytas dokumentinis paveldas – identifikavimas, prieinamumas, tyrimai, sklaida“, 2021 m. spalio 19 d. įvyko Archyvų metų uždarymo renginys).

- Surengtos 36 dokumentų parodos;

- Parengtos ir Lietuvos archyvų virtualių parodų portale (<https://virtualios-parodos.archyvai.lt/lt>) paskelbtos 32 virtualios parodos;

- Surengti 107 edukaciniai užsiėmimai;

- Surengta 110 edukacinių užsiėmimų nuotoliniu būdu;

- Rengti pranešimai socialiniuose tinkluose ir interneto portaluose, kurių peržiūrų skaičius buvo 2363769 (planuotas peržiūrų skaičius – 1463550). Kadangi COVID-19 ir karantino režimas paskatino daugiau informacijos pateikti virtualioje erdvėje, atitinkamai didesnis buvo ir peržiūrų skaičius.

- Buvo vykdomos Archyvų metų minėjimo veiklos: sukurtas archyvų veiklą viešinantis trumpametražis filmas, kuris buvo transliuojamas Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos kanalu (LRT) bei internetu, išleistas pašto ženklas, skirtas pirmojo Lietuvos Respublikos valstybės archyvo 100-mečiui paminėti, valstybės archyvų pastatai apipavidalinti vaizdine medžiaga, skirta Archyvų metų minėjimui, sukurtas 10 laidų / siužetų ciklas apie valstybės archyvus ir jų saugomus dokumentus bei kt.

Valstybinės archyvų sistemos įstaigos, įgyvendindamos strateginiame veiklos plane numatytus uždavinius, vykdė šias pagrindines veiklas:

- Dokumentų ir archyvų valdymo ir naudojimo srities valstybės politikos įgyvendinimas:

Pateikti pasiūlymai dėl Lietuvos Respublikos dokumentų ir archyvų įstatymo pakeitimo, siekiant sudaryti teises ir infrastruktūrinės galimybes valstybės archyvams perimti registrų, valstybės informacinių

sistemų duomenis istorinių ir kitų tyrimų tikslais, taip pat siekiant įstatyminiu lygmeniu įteisinti valstybės archyvų teikiamas kultūros paslaugas, vertintos suinteresuotų įstaigų išvados.

2021 m. buvo priimtas naujas teisės aktas, reglamentuojantis skaitmeninės kilmės ir suskaitmenintų dokumentų perdavimą į valstybės archyvus (Lietuvos vyriausiojo archyvaro 2021-12-22 įsakymas Nr. VE-65), taip pat teisės aktas, reglamentuojantis apskaitos dokumentų derinimą įstaigoms naudojantis EAIS ir Dokumentų valdymo bendrąja informacine sistema (Lietuvos vyriausiojo archyvaro 2021-12-21 įsakymas Nr. VE-61). Ataskaitiniais metais buvo pakeistas Valstybės ir savivaldybių institucijų, įstaigų ir įmonių, perduodančių dokumentus valstybės archyvams, sąrašas, patvirtintas Lietuvos vyriausiojo archyvaro 2011 m. gruodžio 20 d. įsakymu Nr. V-153 (patvirtinti 3 pakeitimai), oficialiųjų elektroninių dokumentų specifikacijų taikymo reikalavimai (Lietuvos vyriausiojo archyvaro 2021-03-04 įsakymas Nr. VE-13), Dokumentų tvarkymo paslaugų teikėjų sąrašo sudarymo tvarkos aprašas, pavirtintas Lietuvos vyriausiojo archyvaro 2016 m. liepos 1 d. įsakymu Nr. VE-70, ir Licencijų teikti dokumentų saugojimo paslaugą turėtojų planinių ir neplaninių patikrinimų tvarkos aprašas, patvirtintas Lietuvos vyriausiojo archyvaro 2011 m. liepos 12 d. įsakymu Nr. V-119.

- **Tarptautinis bendradarbiavimas:**

2021 m. išsiskyrė tarptautinių sutarčių pasirašymu ar suderinimu. 2021 m. spalio 15 d. buvo pasirašytas LVAT ir Turkijos Respublikos Prezidentūros valstybės archyvų direkcijos savitarpio susitarimo memorandumas. Pasirašytas dokumentas sustiprins bendradarbiavimą ir partnerystę dokumentinio paveldo išsaugojimo ir sklaidos srityse, leis Lietuvos istorikams ir archyvų sistemos įstaigų darbuotojams susipažinti su Turkijos archyvuose saugoma vertinga istorine medžiaga.

Tokio pat pobūdžio dokumentai buvo suderinti su Čekijos nacionaliniu archyvu ir Ispanijos Kultūros ir sporto ministerija (jų pasirašymai dėl gan ilgo derinimo proceso su valstybės institucijomis abejose susitarimų šalyse planuojami 2022 m.), inicijuotas susitarimo su Vatikano archyvu parengimas. Į Lietuvos vyriausiojo archyvaro tarnybos kreipimasi jau sulaukta reakcijos – pateiktos gairės dėl patekimo į Vatikano archyvą.

2021 m. spalio 20 d. kartu su Lenkijos Respublikos valstybės archyvų generaliniu direktoriumi Pawel Pietrzyk buvo pasirašytas mikrofilmų mainų lygiaverčiu pagrindu protokolas. Sutarta esant galimybei keistis mikrofilmais kas metus arba ne rečiau kaip kartą į du metus.

LVAT dalyvavo eilėje procesų dėl tarptautinių susitarimų pasirašymo tarp valstybės archyvų ir kitų šalių institucijų ar dokumentų perdavimo iš kitų šalių valstybės archyvams (tiesiogiai LVAT sutarčių nepasirašė, sutarčių šalis – Valstybės archyvas) pagal atskirus susitarimus tarp dokumentų perdavėjų ir vieno iš devynių valstybės archyvo.

Nuotoliniu būdu dalyvauta Tarptautinei archyvų dienai (birželio 9 d.) skirtuose savaitės trukmės renginiuose tema „Įgalinti archyvus“ (angl. *#EmpoweringArchives!*). Renginiuose aptartos archyvų atskaitingumo, archyvų ir žmogaus teisių, dirbtinio intelekto taikymo archyvuose ir kitos temos. Nuotoliniu būdu dalyvauta Dokumentų gyvavimo ciklo valdymo (angl. *Documents Life Cycle Management Forum, DLM*) forumo narių susitikimuose. Šis forumas organizavo atskirus nuotolinius susitikimus, skirtus Ispanijos valstybės archyvų skaitmeninio saugojimo, Olandijos nacionalinio archyvo su Covid-19 susijusių dokumentų archyvavimo praktikai, taip pat ir Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl Europos duomenų valdymo (2020/0340 (COD) normoms aptarti. Tokiu būdu dalijamasi gerąja praktika, suteikia žinių apie kitų šalių taikomą praktiką. Europos archyvų grupės (EAG), Europos vyriausiųjų archyvarų tarybos (EBNA) nariai taip pat dalyvavo kas pusmetį vykusiuose susitikimuose (juos organizuoja ES šalies, konkretų pusmetį pirmininkaujančios ES tarybai, nacionalinis archyvas). EBNA susitikimo metu Slovėnijos nacionalinis archyvas pristatė skaitmeninio archyvavimo praktiką, atvirų duomenų Slovėnijoje reglamentavimas ir prieiga prie jų. EAG susitikimo metu dėmesys skirtas skaitmeninio archyvavimo (angl. *eArchiving Building Block*) aktualijoms ir ES nacionalinių archyvų institucijų eARK vykdytos apklausos rezultatams bei eIDAS reglamento pakeitimo projektui aptarti. LVAT atidžiai stebėjo siūlymus skaitmeninio archyvavimo srityje, nes siūlomi sprendimai, susiję su informacinių sistemų duomenų perėmimu ar elektroninio parašo sritimi, turės įtakos ir Lietuvos vyriausiojo archyvaro tvirtinamiems teisės aktams ar informacinių sistemų duomenų priėmimo projekto vykdymui. Jau kelintus metus iš eilės buvo dalyvaujama Europos infrastruktūros tinklų (angl. *Connecting Europe Facility, CEF*) organizuojuose virtualiuose seminaruose el. archyvavimo tema, ne vienas jų buvo skirtas geoduomenų archyvavimui.

Ataskaitiniais metais ir toliau buvo įgyvendinami susitarimai dėl skaitmeninimo veiklų ir kiti tęstiniai projektai.

- **Nacionalinio dokumentų fondo, Lietuvos kino paveldo kaupimas ir išsaugojimas:**

Valstybės archyvai ir toliau NDF pildė valstybės institucijų, privačių juridinių ar fizinių asmenų, nevalstybinių ir kitų organizacijų perduotais dokumentais. 2021 m. valstybės archyvai iš valstybės institucijų

priėmė saugoti 51111 dokumentų (planuota – 36000). Be to, iš privačių juridinių ar fizinių asmenų buvo perimta 14271 sąlyg. vnt. nesutvarkytų dokumentų (planuota – 900).

2021 m. į LCVA, kaip ir buvo planuota, buvo priimti saugoti 8 kino metraščio leidiniai, kurių trukmė – 7 val.

Siekdami, kad vartotojams būtų užtikrinta teisė prieiti prie kuo didesnio valstybės archyvuose saugomų dokumentų kiekio, valstybės archyvai didelį dėmesį skyrė priimtų saugoti netvarkytų dokumentų sutvarkymui ir jų įtraukimui į apskaitą. Ataskaitiniais metais buvo sutvarkyti ir į apskaitą įtraukti 17377 apsk. vnt. (planuota – 15491), taip pat priimti ir į apskaitą įtraukti 33734 sutvarkyti dokumentai (apsk. vnt.) (planuota – 20041).

Be šių darbų, 2021 m. valstybės archyvai atliko ir suplanuotus dokumentų išsaugojimo darbus. Ataskaitiniais metais mikrofilmavo 2504 dokumentus (planuota – 2350), restauravo ir konservavo 18530 rašytinių dokumentų lapų (planuota – 14750) bei įrišo 730 dokumentų bylų (planuota – 627).

- **Dokumentinio paveldo prieinamumas, sklaida ir populiarinimas:**

Parodos ir edukaciniai renginiai. Siekdami populiarinti Lietuvos dokumentinį paveldą bei skatinti visuomenę juo domėtis, valstybės archyvai 2021 m. organizavo renginius, kuriuose dalyvavo 113407 dalyviai (planuotas dalyvių skaičius – 81500).

2021 m. valstybės archyvai rengė parodas, kurias aplankė 54413 lankytojai (planuotas lankytojų skaičius – 6635):

- Kauno regioninis valstybės archyvas (toliau – KRVA) surengė 9 parodas, kurias aplankė 40952 lankytojai (planuotas lankytojų skaičius – 350);
- Klaipėdos regioninis valstybės archyvas (toliau – KLRVA) surengė 3 parodas, kurias aplankė 875 lankytojai (planuotas lankytojų skaičius – 100);
- Lietuvos valstybės centrinis archyvas (toliau – LCVA) surengė 6 parodas, kurias aplankė 1240 lankytojų (planuotas lankytojų skaičius – 3000);
- Lietuvos ypatingojo archyvo (toliau – LYA) ankstesniais metais parengtas, bet ataskaitiniais metais eksponuotas parodas aplankė 5200 lankytojai (2021 m. lankytojų skaičius nebuvo planuotas);
- Lietuvos literatūros ir meno archyvas (toliau – LLMA) surengė 6 parodas, kurias aplankė 400 lankytojų (planuotas lankytojų skaičius – 2290);
- Lietuvos valstybės istorijos archyvas (toliau – LVIA) surengė 7 parodas, kurias aplankė 5570 lankytojai (planuotas lankytojų skaičius – 575);
- Lietuvos valstybės naujasis archyvas (toliau – LVNA) surengė 1 parodą, kurią aplankė 50 lankytojų (planuotas lankytojų skaičius – 100);
- Šiaulių regioninis valstybės archyvas (toliau – ŠRVA) surengė 4 parodas, kurias aplankė 126 lankytojai (planuotas lankytojų skaičius – 220).

Taipogi, valstybės archyvai rengė ir Lietuvos archyvų virtualių parodų portale (<https://virtualios-parodos.archyvai.lt/lt>) skelbė virtualias parodas, kurias peržiūrėjo 25722 virtualūs lankytojai, kurie buvo skaičiuojami pagal lankytojo kompiuterio unikalų IP adresą (planuotas virtualių lankytojų skaičius – 5840):

- KRVA surengė 2 virtualias parodas, kurias peržiūrėjo 766 virtualūs lankytojai (planuotas virtualių lankytojų skaičius – 350);
- KLRVA surengė 2 virtualias parodas, kurias peržiūrėjo 45 virtualūs lankytojai (planuotas virtualių lankytojų skaičius – 190);
- LCVA surengė 12 virtualių parodų, kurias peržiūrėjo 2697 virtualūs lankytojai (planuotas virtualių lankytojų skaičius – 1300);
- LYA surengė 2 virtualias parodas, kurias peržiūrėjo 7141 virtualus lankytojas (planuotas virtualių lankytojų skaičius – 1000);
- LLMA surengė 6 virtualias parodas, kurias peržiūrėjo 3362 virtualūs lankytojai (planuotas virtualių lankytojų skaičius – 800);
- LVIA surengė 4 virtualias parodas, kurias peržiūrėjo 10017 virtualių lankytojų (planuotas virtualių lankytojų skaičius – 1000);
- LVNA surengė 1 virtualią parodą, kurias peržiūrėjo 718 virtualių lankytojų (planuotas virtualių lankytojų skaičius – 700);
- ŠRVA surengė virtualias parodas, kurias peržiūrėjo 179 virtualūs lankytojai (planuotas virtualių lankytojų skaičius – 100);
- Vilniaus regioninio valstybės archyvo ankstesniais metais parengtas, bet ataskaitiniais metais paskelbtas virtualias parodas peržiūrėjo 797 lankytojai (planuotas virtualių lankytojų skaičius – 400).

Valstybės archyvai, siekdami supažindinti lankytojus su archyvų veikla bei paminėti reikšmingus įvykius ir nusipelnusių asmenybių sukaktis, ataskaitiniais metais rengė edukacinius užsiėmimus, kuriuose

dalyvavo 3537 dalyviai (iš jų vaikų ir mokinių – 881, 2656 kiti asmenys), ir edukacinius užsiėmimų nuotoliniu būdu, kuriuose dalyvavo 4902 dalyviai (2487 vaikai ir mokiniai bei 2415 kiti asmenys).

2021 m. valstybės archyvai bendrojo lavinimo mokyklų moksleiviams surengė edukacines pamokas „Lietuvos Nepriklausomybės Akto signatarai“, „Sovietų valdžios represuoti Lietuvos Nepriklausomybės akto signatarai“, „Lietuvos Laisvės Kovos sąjūdžio Tarybos 1949 m. vasario 16 d. Deklaracija ir jos signatarai“, „Kelias į Laivę“, „Partizanas Juozas Lukša-Daumantas. Asmens byla“, „Sausio 13-osios įvykiams atminti“, „Ką galima rasti archyve“ ir kt.

Konsultaciniai renginiai ir iniciatyvos. Siekdami formuoti vienodą dokumentų valdymo praktiką valstybės ir savivaldybių institucijose, įstaigose ir įmonėse bei prisidėti prie sklandesnio dokumentų tvarkymo, apskaitos ir perdavimo archyvams, LVAT ir valstybės archyvai surengė 29 konsultacinius renginius, kuriuose dalyvavo 1013 dalyvių.

Per ataskaitinius metus valstybės archyvai bendradarbiaudami su kitais archyvais įgyvendino 33 iniciatyvas, kuriose dalyvavo 3898 dalyviai.

Bendradarbiaudami su kitomis valstybės institucijomis, bendruomenėmis, nevyriausybinėmis ar verslo organizacijomis (Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarija, Istorine Lietuvos Respublikos Prezidentūra Kaune, Danijos Karalystės ambasada Lietuvoje, Lenkijos Respublikos ambasada Vilniuje, Lietuvos Respublikos ambasada Moldovos Respublikoje, Lietuvos Respublikos krašto ministerija, Lietuvos Respublikos kultūros ministerija, Latvijos nacionaliniu archyvu, Lenkijos istorijos muziejumi, Lenkijos Lodzės universitetu, Nacionaliniu muziejumi Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovų rūmais, Vilniaus miesto muziejumi, Antano Mončio namais-muziejumi, Lietuvos nacionaline Martyno Mažvydo biblioteka, Vilniaus universiteto biblioteka, Valstybės pažinimo centru, Lietuvos Orientavimosi sporto federacija, Lietuvos radiju ir televizija ir kt.), valstybės archyvai 2021 m. įgyvendino 57 iniciatyvas, kuriose dalyvavo 26417 dalyvių.

2021 m. vasario 16 d. – kovo 11 d. Lietuvos valstybės archyvai kartu su Pėsčiųjų žygių asociacija pakvietė archyvarų bendruomenę, jų bendrakeleivius Lietuvoje bei užsienio lietuvių bendruomenę nueiti pasirinktą atstumą pasirinktu maršrutu ir taip pažymėti Archyvų metus, simboliškai „sujungiant“ dvi Lietuvos valstybingumui svarbiausias datas – Vasario 16-ąją, Lietuvos valstybės atkūrimo dieną, ir Kovo 11-ąją, Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo dieną. Iš viso žygyje „Praeitį ateičiai“ dalyvavo 511 žygeivių, kurie nuėjo per 5600 km.

Iš Lietuvos išvežtų ir su Lietuva susijusių dokumentų identifikavimas. Įgyvendinant „Globalios Lietuvos“ – užsienio lietuvių įsitraukimo į valstybės gyvenimą – kūrimo 2012–2021 metų programos įgyvendinimo tarpinstitucinį veiklos planą, į informacinę erdvę buvo integruoti 35 užsienio lietuvių rinkinių aprašymai. Tarp jų išryškėja tarpukario Lietuvos diplomato, karininko ir išeivijos veikėjo Kazimiero Škirpos, diplomato Eduardo Turausko ir jo žmonos Elenos fondas. Taip pat užsienio lietuvių organizacijų tokių kaip Šv. Onos draugijos, lietuvių moterų draugijos „Rūta“ ir Šv. Kazimiero lituanistinės mokyklos Los Andžele (Jungtinėse Amerikos Valstijose) fondai.

Skaitmeninimas. 2021 m. buvo baigtas įgyvendinti projektas „Elektroninės paslaugos „EAIS skaitmeninė skaitykla“ sukūrimas“ (Elektroninio archyvo informacinės sistemos priėmimo ir tinkamumo eksploatuoti aktas pasirašytas 2021 m. gruodžio 30 d.). Įgyvendinus šį projektą buvo sukurtos trys elektroninės paslaugos: „Skaitmeninė skaitykla“, „Genealogija“ ir „Asmenvardžių archyvas“, sudarančios vieningos prieigos prie valstybės archyvuose sukauptų skaitmeninių išteklių galimybes, didinančios valstybės archyvuose saugomų dokumentų pasiekiamumą ir užtikrinančios glaudesnę ryšį su suinteresuotų naudotojų grupėmis. Modernizavus EAIS, buvo sukurtas naujas virtualios skaityklos posistemis, apimantis virtualią informacijos paieškos sistemą, leidžiančią ieškoti informacijos valstybės archyvų saugomuose suskaitmenintuose NDF dokumentuose. NDF buvo papildytas Romos katalikų bažnyčių parapijose saugomais metrikų dokumentais, kurie projekto metu buvo suskaitmeninti ir aprašyti. Skaitmeninio turinio skelbimas internetinėje erdvėje pagerino prieigą prie valstybės archyvų sukauptų dokumentų ir atitinka informacijos vartotojų, ypač tų, kurie valstybės archyvų darbo metu neturi galimybių susipažinti su dokumentais (dirbantieji, jaunimas, diaspora ir kiti), poreikius.

2021 m. LCVA baigė įgyvendinti projektą „Informacinės sistemos E-kinas modernizavimas ir plėtra“, kuris buvo finansuojamas iš 2014–2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programos 2 prioriteto „Informacinės visuomenės skatinimas“ priemonės Nr. 02.3.1-CPVA-V-526 „Kultūros turinio skaitmeninimas ir sklaida“ lėšomis. Įgyvendinant šį projektą buvo atnaujinta filmų skaitmeninimo, skaitmeninio restauravimo, saugojimo ir pateikimo internete įranga. Atnaujintame portale www.e-kinas.lt vartotojams suteikta galimybė ieškoti visų archyve saugomų filmų aprašų, o skaitmeninius vaizdus peržiūrėti atsižvelgiant į autorių turtinių teisių ribojimus. Modernizuojant informacinę sistemą E-kinas, buvo sukurtos šešios naujos ir modernizuotos dvi esamos elektroninės paslaugos:

- gauti autorių turtinių teisių turėtojo/administratoriaus leidimą naudoti (nauja paslauga);

- užsakyti ir gauti stop kadro skaitmeninę nuotrauką (nauja paslauga);
- surengti virtualią parodą/kolekciją (nauja paslauga);
- vykdyti filmų paiešką interaktyviame žemėlapyje (nauja paslauga);
- vykdyti filmų paiešką interaktyviame istorijos kalendoriuje (nauja paslauga);
- kinas tiesiogiai (nauja paslauga);
- užsakyti ir gauti aukštos raiškos skaitmeninę kopiją (modernizuota paslauga);
- sukurti asmeninę galeriją (modernizuota paslauga).

Valstybės archyvai ir toliau skaitmenino saugomus dokumentus. Dokumentai buvo skaitmeninami ir įgyvendinant bendradarbiavimo sutartis bei vykdant atskirus prašymus. 2021 m. buvo suskaitmeninta 1135990 rašytinių ir fotodokumentų dokumentų vaizdais (planuota - 1002300). Taipogi, buvo suskaitmeninta 1453,8 valandų vaizdo ir garso dokumentų (planuota – 1300).

Ataskaitiniais metais EAIS ir E-kinas buvo sukurta 150228 dokumentų aprašų (planuota – 109900).

Pažymėtina, kad bendras suskaitmenintų dokumentų, saugomų ilgalaikio saugojimo saugyklose, yra 732332 apsk. vnt. (iš viso valstybės archyvų saugomų sutvarkytų dokumentų kiekis yra 9906629 apsk. vnt.). 2021 m. suskaitmenintų dokumentų dalis nuo viso valstybės archyvuose saugomų dokumentų sudarė 7,4 proc. (planuota reikšmė – 6,4). Valstybės archyvų suskaitmenintų ir skaitmeninių kultūros paveldo objektų peržiūrų skaičius ataskaitiniais metais viršijo 8,5 mln. peržiūrų (planuotas peržiūrų skaičius – 1,1 mln.).

Kita projektinė veikla. 2021 m. valstybės archyvai vykdė 11 projektų (KLRVA vykdė projektą „Vakarų Lietuvos atvirukų ir diplomų kolekcijų įsigijimas“; LLMA vykdė 5 projektus „Vytautas Landsbergis-Žemkalnis. Architekto archyvas“, „Senųjų fotografijų spaudos proceso tyrimas“, „Nijolės Ambrazaitytės žvaigždė“, „Knygos „Augustinas Gričius. Dienoraštis 1943-1972 m.“ parengimas“ ir „Knygos „Kazys Jakubėnas. Vargo Dainos“ parengimas“; LYA vykdė projektą „Lietuvos komunistų partijos (ant SSKP platformos) ir kitų prosovietinių organizacijų apdegusių dokumentų restauravimas“ ir kt.), kuriems įgyvendinti buvo gautas papildomas finansavimas iš kitų finansavimo šaltinių. Iš viso 2021 m. papildomai buvo gauta 52 700 eurai, kuriuos skyrė Lietuvos kultūros taryba.

Administracinės ir kitos paslaugos. Siekdamas tenkinti įvairius vartotojų poreikius, valstybinės archyvų sistemos įstaigos asmenims teikė įstatymų nustatytą informaciją ir mokamas paslaugas. 2021 m. asmenims buvo suteikta 98700 administracinių paslaugų (planuota – 81500), taip pat buvo suteikta mokamų paslaugų už 494,5 tūkst. eurų.

Pažymėtina, kad ataskaitiniais metais leidimų išvežti dokumentus iš Lietuvos Respublikos išduota nebuvo.

- Valstybės perduotai savivaldybėms priskirtų archyvinių dokumentų tvarkymo funkcijai atlikti skirtų asignavimų naudojimo koordinavimas:

Programa tiesiogiai susijusi su Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 7 straipsnio 14 punkte nurodytai funkcijai „Savivaldybėms pagal teisės aktus priskirtų archyvinių dokumentų tvarkymas“ atlikti skirtų valstybės biudžeto asignavimų panaudojimo koordinavimu. Programa prisideda prie Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto asignavimų, skirtų nurodytai funkcijai atlikti, efektyvesnio panaudojimo. 2021 m. buvo vykdyti šie esminiai darbai:

- analizuotos savivaldybių administracijų pateiktos valstybės perduotos savivaldybėms priskirtų archyvinių dokumentų tvarkymo funkcijos atlikimo 2020 metų ataskaitos;
- paskirstytos 2022 metų dotacijos savivaldybėms;
- analizuoti duomenys apie dotacijų panaudojimą. 2021 metais savivaldybės panaudojo 99,5 proc. archyvinių dokumentų tvarkymo funkcijai atlikti skirtų asignavimų (planuota reikšmė – 99,5);
- apskaičiuotas ir Lietuvos Respublikos finansų ministerijai pateiktas lėšų poreikis valstybės perduotai savivaldybėms priskirtų archyvinių dokumentų tvarkymo funkcijai atlikti 2022 metams;
- atlikti 24 savivaldybių administracijų saugomų dokumentų patikrinimai.

Išanalizavus savivaldybių administracijų pateiktus I pusmečio ataskaitų duomenis, sprendimų dėl dotacijų perskirstymo 2021 m. nebuvo priimta.

Išvada.

2021 m. vykdant „Nacionalinio dokumentų fondo administravimo programą“ ir „Valstybės perduotos savivaldybėms priskirtų archyvinių dokumentų tvarkymo funkcijos vykdymo koordinavimo programą“, iš esmės buvo pasiektos arba viršytos visos LVAT 2021-2023 metų strateginiame veiklos plane planuotos rezultato ir produkto vertinimo kriterijų reikšmės.

Ataskaitoje nurodytais darbais ir pasiektais rezultatais LVAT prisidėjo prie Lietuvos Respublikos kultūros ministro valdymo srities 2 veiklos prioriteto „Kultūros paslaugų prieinamumo ir kokybės didinimas“ ir 3 prioriteto „Kūrybingos asmenybės ugdymas kultūros ir meno priemonėmis, kuriant darnią pilietinę visuomenę“ įgyvendinimo. Taip pat prisidėjo prie Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės

programos įgyvendinimo plano, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2021 m. kovo 17 d. nutarimu Nr. 155 „Dėl Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano patvirtinimo“, 2.1.7 veiksmo „Užtikrinti visiems gyventojams universalią prieigą prie skaitmeninių kultūros išteklių, diegiant integralius organizacinius ir technologinius sprendinius“ įgyvendinimo.

Lietuvos valstybinės archyvų sistemos įstaigų 2021 m. atlikti darbai ir pasiekti veiklos rezultatai turėjo tiesioginę naudą visuomenei – skatino Lietuvos Respublikos piliečių sąmoningą kultūrinės tapatybės kūrimą bei domėjimąsi kultūriniu paveldu, ugdė pagarbą valstybei, jos istorijai, nacionalinei kultūrai.

III SKYRIUS

KITŲ PLANAVIMO DOKUMENTŲ (TARPINSTITUCINIO VEIKLOS PLANO, SKAITMENINIO KULTŪROS PAVELDO IŠSAUGOJIMO PROGRAMOS) ĮGYVENDINIMAS

2021 m. LVAT dalyvavo įgyvendinant „Globalios Lietuvos“ – užsienio lietuvių įsitraukimo į valstybės gyvenimą – kūrimo 2012–2020 metų programos įgyvendinimo tarpinstituciniame veiklos plane, patvirtintame Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2011 m. spalio 19 d. nutarimu Nr. 1219, numatytas priemones.

2021 m. taip pat buvo įgyvendinamos Informacinės visuomenės plėtros 2014–2020 metų programos „Lietuvos Respublikos skaitmeninė darbotvarkė“ tarpinstituciniame veiklos plane, patvirtintame Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2015 m. balandžio 27 d. nutarimu Nr. 478 „Dėl informacinės visuomenės plėtros 2014–2020 metų programos „Lietuvos Respublikos skaitmeninė darbotvarkė“ įgyvendinimo tarpinstitucinio veiklos plano patvirtinimo“, numatytos priemonės: 3.1.3. priemonė „Modernizuoti ir plėtoti informacinę sistemą E. Kinas“ ir 3.1.5. priemonė „Sukurti Elektroninio archyvo informacinės sistemos paslaugą (E AIS) „Skaitmeninė skaitykla“.

2021 m. LVAT dalyvavo E. kultūra kompetencijų ekspertų grupės veiklose, įgyvendinant Lietuvos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano „Naujos kartos Lietuva“, patvirtinto Europos Sąjungos tarybos 2021 m. liepos 20 d. įgyvendinimo sprendimu Nr.104778/21 „Dėl Lietuvos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano įvertinimo patvirtinimo“, 3-iojo komponento „Skaitmeninė transformacija ekonomikos augimui“ investiciją „Būtiniosios sąlygos inovatyviems technologiniams sprendimams versle ir kasdieniame gyvenime“ apibrėžta kryptimi „Investicijos į kultūros išteklių skaitmeninimą ir prieinamumą“ ir 2021–2030 metų Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos Kultūros ir kūrybingumo plėtros programą, patvirtintą Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2021 m. rugsėjo 29 d. nutarimu Nr. 781 „Dėl 2021–2030 metų Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos kultūros ir kūrybingumo plėtros programos patvirtinimo“ bei vykdant aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2021 m. kovo 10 d. nutarimu Nr. 155 „Dėl aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano patvirtinimo“, II misijos (prioriteto) įgyvendinimo veiksmą „Užtikrinti visiems gyventojams universalią prieigą prie skaitmeninių kultūros išteklių, diegiant integralius organizacinius ir technologinius sprendinius“. Paskyrimas į šią grupę įformintas Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2021-11-22 įsakymu Nr. ĮV-1320 „Dėl Projektų programos E. kultūra ekspertų kompetencijų tinklo sudarymo“.